

Piešťan (západné Slovensko). Časť 5. — Tichodroma 13:99–144.

SCHÖN M. 1994: Zu Brutverhalten und Paarbindung des Raubwürgers (*Lanius e. excubitor*): Paarbildung, Brutverlauf und Familienauslösung im Gebiet der südwestlichen Schwäbischen Alb. — Ökologie der Vögel 16: 81–172.

Pod'akovanie

Na tomto mieste ďakujeme B. Matouškovi za prevedené úvodné korektúry a predovšetkým A. Krištínovi a L. Kocianovi za finálne úpravy, prevedené korektúry a cenné pripomienky.

Došlo: 1. 1. 2005
Prijaté: 31. 8. 2005

Hniezdenie strakoša veľkého (*Lanius excubitor*) vo Východoslovenskej pahorkatine

Breeding of the Great Grey Shrike (Lanius excubitor) in the Východoslovenská pahorkatina hills (E Slovakia)

Štefan DANKO

Zemplínske múzeum, Kostolné námestie 1, 071 01 Michalovce, Slovensko; dankost@pobox.sk

Strakoš veľký (*Lanius excubitor*) patrí medzi stále hniezdiče Slovenska. Poznatky o jeho hniezdnom rozšírení za posledných 20 rokov minulého storočia zhrnuli Krištín & Hromada (2002). Z mapy v uvedenej publikácii je zrejmé, že jeho stálou hniezdnou oblasťou je prevažne severná polovica Slovenska. Na východnom Slovensku južnú hranicu rozšírenia tvorili západný cíp Hornádskej kotliny, Popradská kotlina, Spišsko-šarišské medzihorie a Beskydské predhorie. V 80-tych rokoch došlo ale k určitým posunom, kedy sa začal vytrácať najmä z východnej časti Beskydského predhoria a naopak objavil sa ako hniezdič v južnejších oblastiach. Uvádza sa, že sa začal šíriť juhovýchodným smerom, ktorým ustupoval druh *Lanius minor*. Na Slovensku sa to prejavilo začiatkom 90-tych rokov 20. stor. – niva rieky Moravy na Záhorí 1992, oblasť Piešťan 1994 (Krištín & Hromada 2002), Žitavská pahorkatina 1996 (Krištín et al. 2001).

Podľa mojich poznatkov z rokov 1960–1970, kedy ešte *Lanius minor* bežne hniezdil na východnom Slovensku, v západnej časti

Východoslovenskej pahorkatiny a v severo-západnom cípe Východoslovenskej roviny, hniezdil tento druh zhruba po čiaru Sečovce-Michalovce a *L. excubitor* nehniezdil južnejšie ako v Beskydskom predhorí. Po ústupe *L. minor* a jeho novom návrate, ale v oveľa menšom počte ako predtým, *L. minor* hniezdil na rozhraní spomenutých orografických celkov napr. v roku 1988 pri Pozdišovciach (DFS 7297) a vo Východoslovenskej pahorkatine v rokoch 1985, 1986 a 1994 pri Jovse (DFS 7198) a v roku 1998 pri Priekope (DFS 7299).

Druh *L. excubitor* som po prvý raz pozoroval v hniezdnom období vo Východoslovenskej pahorkatine po jednom ex. 28. 6. 1988 na stromoch pri ceste medzi obcami Veľké Ozorovce a Zemplínske Teplica (DFS 7395), potom 18. 7. 1994 (po hniezdnom období) v rozptýlenej zeleni a na drôtoch elektrického vedenia pri Slančíku (DFS 7395) a 30. 5. 1997 pri ceste na drôte elektrického vedenia pri Jovse (DFS 7198). V tom čase som ale pozorovaným vtákom nevenoval bližšiu pozornosť, aj keď ma zaujali svojim výskytom v hniezdnom období na miestach, kde som ich predtým nikdy nevidel.

Až 29. 4. 2001 som si bližšie všimol jedného loviaceho strakoša veľkého v mierne zvlnenej krajine s rozptýlenou zeleňou pri Davidove (7195, 240 m n. m., 48°50'N, 21°37'E). Strakoš zaletel s potravou v zobáku niekoľkokrát do pása krovia uprostred polí. Miesto som prehládaval a s údivom som našiel hniezdo s nedávno vyliahnutými mláďatami, preto som ich počet nekontroloval. Bolo netypické aj tým, že bolo postavené nízko takmer na dosah v krovi (cca 2 m vysoko). Ďalšie hniezdenie druhu som zistil až v r. 2005. Dňa 1. 5. som mal na tento druh neobyčajné šťastie. Pri obci Vybuchanec (7196, 130 m n. m., 48°49'N, 21°49'E) som pozoroval strakoša, loviaceho hmyz z drôtu vysokého napätia. Keďže sa jednalo o hniezdné obdobie, prezrel som tri k dispozícii stojace solitérne stromy v rovinatej agrocenóze, na ktorých som predpokladal že môžu hniezdiť. Na jednom z nich (agát) sa nachádzalo jeho hniezdo, na ktorom sedel druhý vták z páru zrejme ešte na násade. Bolo postavené v korune stromu vo výške asi 10 m. Hniezdny strom sa nachádza asi 250 m od posledného domu v obci. Počas pokračovania v ceste som pred mestom Strážske spozoroval za jazdy z auta ako z priekopy pri ceste vyletel strakoš veľký s hrabošom v pazúroch a letel s ním k topoľovému vetrolamu. Po chvíli som skontroloval miesto jeho záletu, kde sa nachádzal aj druhý vták z páru. Bol to dvojradový topoľový vetrolam, lemujúci z obidvoch strán kanál v rovinatej agrocenóze (7197, 131 m n. m., 48°52'N, 21°50'E). Stromy mali výšku asi 30 m a boli husto posiate imelom, takže sa mi nepodarilo nájsť hniezdo. Podľa správania sa vtákov však bolo vysoko pravdepodobné že tam hniezdili. Miesto bolo vzdialené od okraja mesta asi 400 m. Vzdialenosť medzi dvoma nájdenými párami bola 5,5 km. Potom som sa presunul k obci

Krivošťany, kde som zbadal ďalšieho strakoša loviaceho hmyz z elektrického drôtu. Po ulovení koristi letel ku rieke Laborec. Keďže sa miesto nachádzalo cca 1,5 km od predpokladaného druhého hniezda nie je vylúčené, že sa jednalo o vtáka z toho istého páru.

Porovnaním údajov s prácou Krištína et al. (2001) je možné konštatovať, že hniezdné páry strakoša veľkého v severozápadnej časti Východoslovenskej pahorkatiny sa tiež nachádzali v mierne zvlnenej alebo rovinatej agrocenóze s rozptýlenou zeleňou (pásky krovia, solitérne stromy, vetrolam). Nadmorské výšky najnižších hniezdísk z obidvoch porovnávaných území boli identické (okolo 130 m). Z dvoch nájdených hniezd jedno bolo v páse krovia, čo je nezvyklý spôsob hniezdenia pre tento druh a druhé na solitérnom agáte. Predpokladané hniezdo tretieho páru bolo vysoko na topoli. Strakoše lovili potravu buď z elektrických drôtov alebo z vrcholcov krovia alebo stromov. Ak porovnáme údaje vzdialenosti miesta lovu od hniezda (max. 800 m, uvádzaných Krištínom et al. 2001), prichádza do úvahy aj predpoklad, že vták pozorovaný pri Krivošťanoch patrila k tretiemu páru. Vzhľadom na otázku, postavenú na konci citovanej práce sa dá predpokladať, že druh sa skutočne šíri južným smerom.

Literatúra

- KRIŠTÍN A. & HROMADA M. 2002: Strakoš veľký / Strakoš sivý (*Lanius excubitor*). — Pp.: 567–569. In: DANKO Š., DAROLOVÁ A. & KRIŠTÍN A. (eds.): Rozšírenie vtákov na Slovensku. VEDA, Bratislava, 688 pp.
- KRIŠTÍN A., LENGYEL J. & SÁROSSY M. 2001: Posúva sa hranica hniezdenia strakoša sivého (*Lanius excubitor*) na Slovensku na juh? Tichodroma 14: 67–70.

Došlo: 21. 6. 2005
Prijaté: 20. 7. 2005